

بسمه تعالی

با توجه به انتشار مقاله اثرات مخرب تحریم ها بر سلامت عمومی که توسط محققین در آمریکا انجام شده ، وعده ای از همکاران فرهیخته و همچنین همکاران اجرایی کشور به آن استناد کرده اند ، مقرر شد نکاتی را هر چند کوچک جهت تبیین محتوای مقاله ذکر کنم.

اخیراً مقاله ای را محققین محترم دانشگاه دنور آمریکا در مورد « اثر تحریم های بین المللی روی مرگ بر حسب سنین مختلف منتشر کردند که خلاصه ای از ترجمه آن نیز توسط مترجمین ارجمند کشور تهیه و منتشر شده است .

این مقاله مورد استناد اجرایی عده ای از مسئولان کشور نیز قرار گرفته و در هیات محترم دولت مطرح شده است . در این میان چند نکته را عرض می کنم ، که در حقیقت روش درک معنا از خواندن یک مقاله یا متن علمی است مخصوصاً اگر بخواهیم پشتوانه واقعیات اجرایی تلقی کنیم . در حوزه علم تفاوت معنی دار و زیادی بین « واقعیت » « myth » در برابر حقایق « Fact » قرار دارد و انتظار حداقل این است که معلمین ارجمند و مسئولین اجرایی که از گروه فرهیخته کشور هستند به تفاوت این معنا عنایت بیشتری فرمایند . برای تبیین نکات زیر قابل توجه است:

۱- مطالعه ای روی ۱۵۲ کشور از قریب ۲۰۰ کشور عضو سازمان ملل انجام شده است. برای شناخت نمونه مورد مطالعه تنها به یک نکته اشاره می شود . در سال ۱۹۴۵ سازمان ملل با حضور ۵۱ کشور تاسیس شد . امروز قریب ۲۰۰ عضو دارد که همه آنها اصطلاحاً مستقل هستند. اما جالب است بدانیم از این کشور ها تعدادی زیر ۱۰۰ سال عمر دارند و هر کدام زیر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت دارند . جمعیت ۱۲۶ کشور عضو سازمان ملل متحد «هفتاد میلیون نفر است » یعنی ۶۳ درصد کشورها مجموعاً زیر یک درصد از جمعیت کره زمین را شامل میشوند.

اگر چه در این مقاله با روش علمی Age Specific Death Rate را مطالعه کرده است، اما نامتناجس بودن کشور های مورد مطالعه از ابعاد فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی اشکال در نوع نمونه را نشان می دهد

۲- اثر تحریم ها، قطعاً روی مرگ و میر تاثیر گذار است و بدیهی است گروه های جمعیتی پر خطر و یا حساس بیشتر زیان می بینند، این موضوع در روش های آماری مطرح شده در مقاله تبیین شده است که از سواد و آگاهی درک اینجانب خارج است و آنرا درست قبول میکنم.

اگر در مقاله توجه شود ، منبع داده بیشتر توسط نهادهای مرتبط با سازمان ملل تامین شده است و یا مراکز تحقیقاتی که خود بنحوی بین المللی عمل می کنند یا وابسته سازمان ملل هستند. « واقعیات » و تجربه ۴۵ سال گذشته اینجانب نشان می دهد که این داده ها بر مبنای شاخص های متفاوتی جمع آوری می شوند، که قطعا یک امر حقیقت گرا را زیر سوال میبرد. بعنوان مثال تعریف « دارایی »، « مسکن »، « سلامت » و « امید زندگی » هر کدام در جوامع فرق می کند و اگر چه باید با حقیقت یکسان سنجیده شوند ، اما چنین امکانی وجود ندارد و انتخاب یکسان آنها « تورش اطلاعاتی » ایجاد می کند. ریختن این داده ها روی هم و با یک فرمول علمی سنجیدن اگر چه نمای کلی را نشان می دهد ، اما در جزئیات کم اثر یا بی اثر است و این نکته باید برای بهره وری مورد توجه قرار گیرد داده ها از « U.S » « EU » و « UN » گرفته شده است .

۴- در سال ۱۹۶۰ تنها ۸ درصد کشورهای مورد تحریم بوده اند «به تعداد و نوع کشورها در آن سالها توجه شود». اما در بین سال های ۲۰۲۲ - ۲۰۱۰ این رقم به ۲۵ درصد رسیده است . در مقاله به کشورها اشاره نشده است ، اما اگر بند ۱ این نوشته را عنایت فرمایید ، تغییر و نوع کشور را روشن می شود که باز هم تورش داده ای ایجاد می کند .

۵- نوع تحریم : در مقاله تحریم اقتصادی را با تعریف تبادلات اقتصادی (Economic Transaction) معرفی کرده و غیر اقتصادی را با تعاریفی چون ؛ حمله نظامی ، کمک های نظامی ، سفر ها و عوامل آن و غیره معرفی کرده است . بدیهی است آنچه به عنوان غیر اقتصادی تعریف شده است ، عین اقتصاد است و بالعکس این از قدرت مقاله می کاهد .

۶- شاخص مدرسه رفتن زنان : در مقاله شاخصی برای مطالعه اثر تحریم ها تعریف شده است که میزان حضور زنان در مدرسه است . برای کسانی که در امور اجتماعی بویژه در امور سواد و اشتغال بانوان گرامی تخصص بیشتری دارند، این شاخص بسیار متغیر و گاهی ثمر بخش و زمانی زیان بار است و می تواند در جایگاه های مختلف تحلیل های گوناگون را باعث شود . سخن کوتاه می کنم :

- مقاله علمی است و واقعیات را نشان می دهد نه حقایق را .
- بسیار عالمانه و با مشورت بین المللی تهیه شده است .
- اثر تحریم های آمریکا بیشترین زیان را دارد و اثر تحریم های اروپایی و سازمان ملل کمتر .
- نوع نمونه و حجم نمونه و شاخص های موثر بر آنها قابلیت انسجام علمی مقاله را کم کرده است .

- داده را با وضعیت جمهوری اسلامی ایران تطبیق داده ام اصلا منطبق بر نتایج نیست . «مقالات علمی و انتشارات مرگ در « وزارت بهداشت » در این زمینه ها هر دقت مسئولین روش دلسوزانه برای کاهش مرگ گروه های مختلف سنی انتخاب کرده اند مستقل از تحریم ملت سود برده است .
- مقاله می تواند استناد علمی پیدا کند ، اما استناد اجرایی هرگز
- مقاله نباید مورد استناد قطعی برای تعلیم توسط مجریان محترم قرار گیرد و از این روش علمی باید قویا احتراز شود.

با پوزش از اطاعه کلام اگر چه سعی در تلخیص کرده ام .

محمد اسماعیل اکبری

۱۴۰۴/۰۶/۰۲